

Kestvusratsutamise KOHTUNIKE KOOLITUS Soomes

ANNE ROHTLA

Oma Hobu

Veebruari keskel toimus pakaselises Soomes Ikaalises Kylpylās kestvusratsutamise kohtunike ja korrapidajate koolitus. Kuna Eesti selle ala asjatundjaid palju ei ole, kasutasin koos Heigo Rohtlaga võimalust põhjanaabrite juurest tarkust juurde nõutada.

Lisaks koolitusele toimus loomaarsti loeng **Ilmari Hiidenheimolt**, väga huvitava ettekande pidas **Johanna Strang-Ginouves**. Tema rääkis sellest, mida uut on kestvusratsutamises maailma tipptasemel.

Koolituse viis läbi Oma Hobu lugejatele juba tuttav **Kaija Borup**. Huvitav oli paralleelselt kuulda Soome võistluste korraldajate kogemusi ja Johanna Strangi tähelepanekuid rahvusvahelistelt võistlustelt. Olid esindatud nii korraldajate kui võistlejate teadmised ja kogemused.

Kohtunike koolituses alustati üldisest osast. Aluseks oli Soome Ratsaliidu vastav dokument, kuid kuna kõikide ratsaliitude määrustikud lähtuvad ikkagi FEI

määrustikust, sobis pakutav ka meile. Läbi said võetud kõik olulised paragrahvid. Kui mõni punkt jäi arusaamatuks, sai kohe küsida ja üldises arutluses selgus tõde. Iga koolituse osale järgnes test. Kasutada võis määrustikku, vastuste juures tuli ära märkida paragrahv, millest lähtuvalt vastaja kohtunikuna oma otsuse tegi. Meile Heigoga tegi asja natuke keerulisemaks võõras keel, kuid saime keelelistes küsimustes soomlastega konsulteerida, nii et polnud hullu.

Korrapidajate koolitus algas sõnadega: „help, prevent, intervene“ ehk „aita, hoi ära ja sekku“. Korrapidaja peab hoolitsema hobuste heaolu ja ausa võistluse (kõigil võrdsed võimalused) kindlustamise eest. Kõlama jäi mõte, et kui ajalooliselt on ratsutamine olnud härasmee ala, kus peeti kinni aumeeste kirjutamata reeglitest, siis nüüd on inimesed muutunud ja neid tuleb väljastpoolt mõjutada ausalt käituma.

Samas rõhutas Kaija Borup korduvalt, et korrapidaja roll ei ole olla politsei ja pealekaebaja, pigem aitaja. Kuna suur osa rikkumistest toimub teadmatusel, on oluline juhendada, õpetada ja aidata. Korrapidaja peaks olema selline inimene, kellelt tahetakse ja julgetakse küsida tulla. Nii saab paljusid probleeme ära hoida. Heaks korrapidajaks saab see, kes teab, julgeb ja oskab!

Eesti kestvusratsutamise võistlustel ei ole korrapidajaid kasutatud, kuid kui tahame, et meid hakataks tõsiselt võtma, tasub panustada ka võistluste korraldamisse kõigi rahvusvaheliste reeglite järgi.

Test tuli sooritada ka sel-

Johanna Strang-Ginouves

le koolituse lõpus. Muuhulgas tuli paberile joonistada oma nägemus sellest, kuidas peaks välja nägema hooldusala koos parkimise, veterinaarala ja kõige muu juurdekuuluvaga.

Viimasena võeti ette kestvusratsutamise määrustik ja kestvusratsutamise kohtuniku tegevus. Seegi osa lõppes eraldi testiga. Siin kujunesid kõige raskemaks arvutusülesanded, kus tuli määrata etteantud keskmise kiiruse abil finišisse saabumise viimane aeg ja muu seesugune.

Õnneks loeti eestlaste teadmised piisavateks, et vajalik punktide arv välja teenida. Nii saime mõni päev peale koolituse toimumist e-maili teel teada, et olime testi sooritanud. Lisaks targa saamisele oli sel käigul ka teine positiivne külg – saime Soome sama ala tegijatega suhelda, rääkida probleemidest, nõu küsida ja seda ka ise anda. Vaatamata äärmiselt külmale ilmale ei jäänud tegemata ka õhtune suusatiir suurepäraselt ette valmistatud valgustatud suusarajal ja mõnus suplus kylpylās.

ANNE ROHTLA

Oma Hobu

Takistussõiduhobune treenib päevas kuni tunni, võistleb umbes kaks minutit ja seda kõike parimal võimalikul pinnasel. Hea rautus on tema puhul tähtis. Koolisõiduhobuse kabjad saavad väga suurt koormust, tema käigud peavad olema puhtad ja ilusad. Õnneks töötatakse temaga ainult korrallikul pinnasel. Hea rautus on tema puhul äärmiselt tähtis.

Kestvussõidu hobune peab tegema pikki treeninguid ja võistlussõite: sageli kestusega 8-10 tundi. Pinnas, millel ta liikuma peab, on väga harva hea. Mõne teise ala hobune käiks sellisel vaid ettevaatlikult sammu. Igal võistlusel kontrollitakse loomaarstide poolt kestvushobuse traavis liikumise puhtust. Seda ka siis, kui ta on terve pika võistluse juba läbinud. Niisiis, arvake ära, kui tähtis on veatu rautus ja teadlik sepp kestvushobusele.

Selleks, et kestvushobune saaks oma võimeid täielikult demonstreerida ja kaua ning hästi võistelda, peab olema tihe koostöö sepa ja ratsutaja vahel.

Hiljuti Soomes koolitusel olles kuulasime **Johanna Strangi**, Prantsusmaal elava ja tipptasemel võistleva soome sportlase loengut. Ta alustas oma juttu nentides, et kestvusratsutamine on üks raskemaid ratsaspordialasid, sest kõik elemendid on tähtsad. Tulemuse määrab kõige nõrgem lüli. Võid näiteks treeningud sooritada hindele viis pluss, kuid kui hobuse söötmine on vilets, ei tule midagi välja. Keti üks lüli on rautamine. Johanna sõnade kohaselt ilma hea sepata 80 kilomeetrist kaugemale ei sõida ning 80% longetest on põhjustatud ebaõigest värkimisest ja rautamisest

Strang rääkis oma kogemusest: kui suure võistluskooormuse järel tekkisid esi-

Eesti kestvusratsutamise pioneer, Soomes elav eestlanna Katrin Aia.

Kestvushobuse KABJAD JA RAUTAMINE

Kahe krihvi ja libisemisvastase kabjapõhjaga rutatud kabi.

mesed probleemid kapjadega, hakkas ta igalt poolt informatsiooni hankima. Ta otsis kuus kuud internetist ja ostis riiulitäie raamatuid, et ennast kõigega kurssi viia. Siis oli võimalik oma soove ka sepale seletada ja põhjendada. Kui sepp ei ole kaasamõtlemisest huvitatud, tuleb lihtsalt uus sepp otsida.

Kestvushobuse rautus

Kestvushobuse rautus ei erine oma põhitõdedelt klassikalise rautusest. Igast hobusekasvatust ja ratsasporti käsitlevast raamatust võib

lugeda, et kaks kõige tähtsamat asja on kapjade tasakaal ja piisav raudade tugi.

Vale nurga all värgitud kabi hakkab takistama efektiivset edasiliikumist ning tekitama lonkeid ja vigastusi, sest kõõlused, sidemed, liigesed ja lihased peavad taluma liigseid pingeid.

Kui lugeda ingliskeelset kirjandust kestvusratsutamistest, kohtab kapjade peatükis väljendit „*long toe, low heel syndrome*“. Eesti keeli kõlaks see nii: tekib tahapoolse murdunud varbatelg ja allasuunduvate pakanukkidega kabi. See juhtub tavaliselt siis, kui sepa külaskäi-

gud on liiga harvad või ei jälgita piinliku täpsusega kabjanurka. Johanna Strang teadis rääkida, et 90% maailma parimatest võistlushobustest on kabjanurgaga 53-56' esijalgadel ja umbes 3' kõrgemad tagajalgadel. Need numbrid on tähtsadmaga kabjanurka tuleb vaadelda lähtuvalt sõrgatsinurgast. Kui tagumised kabjad on teravam nurgaga, tekib suure koormusega töötavatel hobustel palju selja- ja puusa vaevusi. Vale kabjanurgaga hobused võivad võistelda mõne aasta üsna kobedalt, kuid siis algavad tõenäoliselt probleemid. Kabja kuju võib muutuda halvemuse poole, kui külkilbid lüüakse järjekindlalt liiga tugevalt, püüdes nii rauda kindlalt kabja külge saada. Sellega püütakse ära hoida raudade alt ära lendamist. Kuid tegelikult muutub kabi ajapikku alt kitsamaks. Kestvusratsutamisel maksab selliselt kehvamaks muutunud kabi kurjalt käte. Meie kogemus on näidanud, et kuumrautusega pandud raudad seisavad tunduvalt paremini all.

Kestvushobune tuleks rautada vähemalt üks nädal enne võistlust. Siis jõuab kabi uue kuju ja jalanõuga kohaneda. Suuri muutusi raua valikus on enne võistlust äärmiselt riskantne ette võtta. Raudade valik sõltub sellest, millisel rajal võistlus toimub. Reeglina sobib võistluseks kergem raud, mis on onest kumer, et tekiiks „rulluv“ üleminek jala äratõukel.

Õiged raudad on olulised

Raudade valik on maailmas äärmiselt suur. Lisaks tavalistele nõ rauast raudadele leidub hulgaliselt eriotstarbelisi erineva kujuga ja erinevatest materjalidest raudu. Tasub kuulata teiste sõitjate kogemusi, lugeda ja uurida tootetutvustusi, kuid parim oma hobuse jaoks selgub ise järele proovides ja sepaga nõu pidades.

Meie näiteks kasutasime oma hobustel **Jadu** ja **Galarina** vahepeal Rootsi tehase Öllovi raudu, kus metallist sisu on kaetud kummist kattega. Need olid väga head! Hobuste liikumine paranes silmnähtavalt. Tundus nagu oleks neil jalas mõnusad jooksutossud. Kuid mitu rautust järjest kasutades, eriti, kui iga kord ei võtnud uut komplekti, vaid alla sai löödud veidi kulunud vana raud, hakkasid ilmneva probleemid. Kabjaservad hakkasid laiali vajuma ja kabi omandas kellukese kuju. Järeldasime, et neid raudu saab kasutada vaid teatud perioodi vältel. Vahepeal tuleks panna alla üleni rauast kindla toetusega raud.

Kuna kõik materjalid peale raua on tunduvalt kiirema kulumisega, on nende kasutamine päris kallis. Näiteks sai proovitud *Easy Walker* raudu, kuid need kulusid nii kiiresti läbi, et kestvusratsutamises ei oskaks neile küll tulevikku pakkuda.

Ükskõik, millist raua kasutada, igal juhul tuleb raud sobitada kabja järgi, mitte vastupidi.

Raudade lisavarustus

Krihvidest tuntakse meil põhiliselt suuri murukrihve, mida kasutavad takistusõitjad. Kestvusratsutamiseks tuleb leida teistsugused. Rada on tihti erineva pinnasega, ei taha mõeldagi, mida teeks hobune kivisel kõval kruusateel või asfaldil suurte krihvidega. Teades,

„Kabjasuss“ juhuks kui raud on ära tulnud.

Hästi värgitud kabi õige kabjanurgaga.

Tahapoolle murdunud varbatelg ja allasuunduvate päkkadega kabi.

milline rada on võistlustel tulemas, tuleb kõik variantidid hoolega läbi kaaluda ja otsustada, kas ja milliseid krihve kasutada. Kui on teada, et palju tuleb sõita asfaldil, on hea panna alla raua sisse puuritud auku lööda- vad imepisikesed krihvid. Kas panna krihvid ainult raua tagumisse osasse või ka ette, vajab taas kaalumist.

Teine oluline võistluseelne otsus puudutab kabjapõhjasid. Kas neid kasutada või mitte, vajab läbimõtlemist. Kui põhi on alla pandud, kuid kabjakiilus on mädaniku alge, muutub olukord kindlasti halvaks. Pika allhoidmise puhul muutub kabi ise õrnemaks. Samas võib täpselt raua ja kiilu vahele sattunud kivi tekitada hobusele lonke, mille tõttu jääb võistlus pooleli. Kabjapõhju on saadaval erinevaid, on olemas ka selliseid, mis lisaväärtusena pörutust leevendavad. Varem täideti

põhja ja kabja vahe taku võivatiga, tänapäeval on selleks spetsiaalsed silikoonid. Selle kohta on võimalik teavet leida Internetist.

Kaitsmeid kasutatakse kestvusratsutamisel tunduvalt vähem kui muudel ratsaspordialadel. Pika sõidu ajal võivad need nihkuda, sinna vahele võib sattuda liiva või kivikesi, seega tegemist on riskiga. Riivlevale hobusel on võib-olla vaja panna riivlemiskaitsmed, kuid siis tuleb tähelepanelikult jalgade olukorda jälgida.

Koostöö sepa ja teiste spetsialistidega

Kestvushobustel tuleb raudu võistlushooajal vahetada tihemini, kui teistel ratsahobustel. Rautuse plaan tasub paika panna enne hooaja algust, kui on teada, millistel võistlustel on kavas osaleda.

Koos sepagas tasub uurida

kulunud raudu, arutada hobuse liikumise iseärasusi ning püüda märgata tekkinud muutusi. Vanad rauad tasub kindlasti alles hoida. Kui võistluse ajal raud ära juhtub tulema, on parem lüüa alla juba veidi kulunud kasutatud raud, et see poleks väga erinev teistest allolevatest. Seda võimalust saab kasutada loomulikult vaid siis, kui kasutatakse kogu aeg ühesuguseid raudu.

Kabjanaelad peavad olema rauale täpselt sobivad. Naelapea ei tohi olla liiga suur ega väljaulatav, aga ka mitte raua naelaauku äraupuv. Väljaulatava naelapea puhul on oht, et naelad hakkavad loksuma. Ja väiksemad krihvid ei pääse suurte naelapeade tõttu möjule.

Kapjade kaitseks eriti teravakivisel rajalõigul või kiirabina raua äratuleku puhul võib kasutada *Easy bootsi* – plastikust kiiresti pealepandavat kabjasussi.

Ise ma sellist kasutanud ei ole, küll aga näinud teisi mõnel suurel võistlusel kasutamas. Paraku kaasneb sellega pea alati hõõrutud nahk sõrgatsipiirkonnas.

Selle üle, kas anda hobusele kapjade kosutamiseks aeg ajalt toidulisandit „Biotin“, tasub nõu pidada nii sepa ja kui loomaarstiga.

Artiklit kirjutades pidasin nõu meie treeneri ja abilise **Ülle Palumetsaga**, kes on nagu Johannagi rautamisest ja kapjadest palju luge- nud. Jõudsimme järeldusele, et kapjade korrashoidu ja rautust ei saa pidada muudest hobusekasvatuse ja ratsutamise aspektidest tähtsamaks, kuid mitte mingil juhul vähetähtsaks. Ärge panege oma hobust kabjahoolduse tõttu konkurentidest kehvemasse seisuga. Tegutsege koos sepagas, kes annab endast parima.

Kestvusratsutamise uudiseid maailmast

24. veebruaril Dubais peetud FEI kestvusratsutamise võistlustel tehti koostööd teadlastega, et uurida eliitkestvushobuseid võistlusolukorras kõrbes. Teadlaste gruppi juhtis dr **David Marlin** (SBR). Mõni aega varem oli uuritud võistlevaid eliithobuseid Inglismaal.

Uuriti hobuste kaalu muutust, vedeliku tarbimist, südame funktsioone, muutusi verepildis võistluse ajal ja järgselt. Saadud informatsioon võimaldab tulevikus kaitsta hobuste tervist ja tagada nende heaolu sellisel kiirelt areneval ning väga võistluslikul alal nagu kestvusratsutamine.

• • •

FEI Ülemaailmne kestvusratsutamise Foorum (*FEI World Endurance Forum*) toimus sel aastal 31.03-01.04. Pariisis. Sellele järgnes tehnilise Komitee koosolek.

Foorumil peeti debatt 76 riigi esindajate vahel, kes organiseerivad FEI kestvusratsutamise võistlusi. Arutleti ala üldise staatuse ja tuleviku üle. Koostati kestvusratsutamise plaan viieks aastaks.

Kestvusratsutamiskalender 2007

Eesti

12.05 EMV juuniorid, Kassari
30.06 EMV ponid, Jõgevamaa
4.08 EMV noored, Jõgevamaa
15.09 EMV täiskasvanud, Võrumaa

Rahvusvahelised ja Soome rahvuslikud võistlused

27.05 SuMaRa rahvuslik 80-120 km, Nummela Soome
10.06 SuMaRa piirkondlik 15 – 80 km, Espoo, Soome
15.-17.06 CEI* - *** 60-160 km, Holland
14.07 Rootsi MV 160 km, Simlangritten, Rootsi
11.08 Soome MV 15-120 km, Mustiala, Soome
7.09 EM 160 km Portugal
16.09 ESRA piirkondlik 15-120 km, Tuusula/Järvenpää, Soome
22.09 Põhjamaade MV 120 km, Vrensted, Taani